

עת"א 19866/05/22 - ישראל עבדי (אסיר) נגד שרות בתי הסוהר- מחלקת האסיר - זימונים, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 19866-05-22 עבדי(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'
תיק חיצוני:

בפני	כבוד השופט דרור ארד-אילון
עותרים	ישראל עבדי (אסיר)
נגד	
משיבים	1. שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים 2. מדינת ישראל

העותר בעצמו

מטעם המשיב עורכות הדין עדי ממן ומיכל נחום

פסק דין

1. בעתירה שהוגשה במאי 2022, מלין העותר על כך, שלאחר שנאספו על ידו ועל ידי חבריו 1,800 בקבוקי משקה ריקים, אשר נארזו בשקים שנחתמו על ידי מפקד האגף, מר דוד אלורה, כאשר ביקש למסור אותם למרכז המכר במקום מאסרו (להלן: "מרכז המכר" או "הקנטינה"), ולקבל בעדם את דמי הפקדון מכוח חוק פקדון מכלי משקה, התשנ"ט-1999 (להלן: "החוק"), סורב, בטענה שמרכז המכר אינו מזכה אלא בגין החזרת הבקבוקים שהאסיר רכש בעצמו. בסופו של דבר העותר לא קיבל כל החזר. לטענתו, ערך הפקדון בגין הבקבוקים הוא 540 ₪.
2. בדיון הוסיף העותר ואמר, שאיסוף הבקבוקים נעשה בגלוי, בעידוד גורמי החינוך ורב הכלא ובידיעת מפקד האגף. הוא הבהיר, שהחזר ישמש את כלל האסירים ואינו מיועד לכיסו הפרטי.
3. תשובת המשיב ניתנה בכמה שלבים. ב-4.9.2022 נטען, ש"על פי הנחיות פנימיות שעל פיהן פועל המשיב", אסיר רשאי להחזיר רק בקבוקים ריקים שרכש בעצמו, למנהל האגף או לקנטינה, ובגין כך יקבל זיכוי בחשבונו בגובה דמי הפקדון. לא הובהר מתי נקבעו ההנחיות הללו, ולא נסתרה טענת העותר שהוא פעל לאיסוף הבקבוקים בגלוי ובעידוד ממלאי תפקידים במשיב.
4. בדיון ביום 6.10.2022 מסר המשיב, שאין צורך להכריע האם הקנטינה היא 'בית עסק' כמובנו בחוק, ושהטעם לעמדת המשיב שאין להחזיר את דמי הפקדון למי שלא רכש את הבקבוקים, הוא שלא ליצור "כוחניות" בין אסירים בכל הקשור לאיסוף בקבוקי משקה.

עמוד 1

5. בכתב תשובה משלים מיום 2.1.2023, אישר המשיב, שמרכז המכר הוא 'בית עסק', כמובן ההגדרה הקבועה בחוק: "**מקום שבו נמכרים מכלי משקה או מכלי משקה גדולים**"; וכן שאסיר הוא 'צרכן' כמובן ההגדרה הקבועה בחוק: "**אדם הקונה או האוסף מכלי משקה או מכלי משקה גדולים שלא למטרת עסק**". על כן, על פני הדברים קמה לאסיר "**שיש בידיו מכל משקה ריק מסומן**" זכות להחזירו למרכז המכר, וחלה על מרכז המכר חובה לקבל את המכל הריק מידי ולשלם לו את דמי הפקדון.

עם זאת, הצביע המשיב, על כך שאמנם מרכז המכר הוא עסק פרטי, אולם הוא מופעל במסגרת המשיב, שהוא גוף שלטוני האחראי על כליאתם של האסירים, ומחויב לשמור על השלום והסדר בבית הסוהר. על כן, לשיטת המשיב, מדובר בפעילות שלטונית מובהקת, ולא במערכת יחסים רגילה בין צרכן לבית עסק.

המשיב הצביע על החשש, שמתן היתר לאסירים לאסוף מכלי משקה עלול להוביל ל"מוקד כוח שלילי", שישמש לסכסוכים ולסחיטה. כן הפנה לכך, שהמשיב אינו ערוך לאחזקת בקבוקים ריקים באופן חופשי בידי אסירים. על כן, היתר רחב לאיסוף בקבוקים כמבוקש בעתירה, עלול להקים סיכונים במישור השלום, הסדר והבטחון בבית הסוהר.

6. בדיון ביום 15.3.2023 הציג המשיב הוראת שעה, שהוציא סגן מפקד מחוז מרכז, תג"ד ערן פייר, שהוצאה ביום 5.3.2023. מהוראת השעה עולה, שנערכה לפניה עבודת מטה, שעל בסיסה נקבעו הוראות המסדירות את הנושא. ההוראה מאשרת את זכות האסיר להחזיר בקבוקים ואת החובה הנגדית של מרכז המכר לשלם בעדם את דמי הפקדון. אולם, בסעיף 4 להוראת השעה נקבע: "**אי לכך יש לאפשר לאסירים ששלמו את עלות הפקדון בעת רכישת בקבוקי משקה במרכזי המכר ביחידות, להחזיר את בקבוקי המשקה הריקים, ולקבל חזרה את סכום הפקדון.**"

קרי, הוראת השעה מצמצמת את הזכות הקבועה בחוק להחזר בעד מכלי המשקה המצויים בידי המחזיר, רק למכלי המשקה שהאסיר המחזיר רכש בעצמו ושילם את עלות הפקדון בגינם.

7. באשר ל"**אופן ביצוע איסוף הבקבוקים**", נקבע כי "**כל אסיר יאסוף את הבקבוקים שרכש במרכז המכר ויחזירם ריקים לצורך זיכוי חשבונו בקניה הבאה**", והוסף כי "**בנוגע לאסירים פליליים - אין לאפשר לאסיר לאסוף בקבוקים ריקים מאסירים אחרים שלא רכש בעצמו. הזיכוי יבוצע לאסיר באופן פרטני, וזאת למניעת סחר וצבירת כוח.**"

8. בתשובת המערער טען, שבאגף התורני החששות מפני "כוחנות" אינם קיימים, שאיסוף 1,800 הבקבוקים נעשה בעידוד גורמי החינוך, והפנה לכך שהוראת השעה היא הוראה חדשה ומאוחרת.

דין והכרעה

9. אין מחלוקת עוד בין הצדדים, שמרכז המכר הוא '**בית עסק**', שאסיר "הקונה או אוסף" בקבוקי משקה הוא '**צרכן**', ושבעקרון חלה חובה להחזיר דמי פקדון לצרכן "שיש בידיו מכלי משקה", גם אם לא הוא האדם שרכש אותם.

10. עמדת המשיב המתבטאת בהוראת השעה עוסקת בשניים: (א) הזכות להחזר דמי הפקדון ממרכז המכר, שנקבעה באופן מצמצם ביחס לזכות שנקבעה בחוק; (ב) אופן ביצוע איסוף הבקבוקים ובכלל זה איסור לאסוף בקבוקים, שהאסיר לא רכש ממרכז המכר.

אף שיש קושי בצמצום זכות הניתנת בחוק בדרך של הוראת שעה מנהלית של המשיב, מצאתי, שמוקד הדיון בעתירה זו הוא **בהוראות בעניין האיסוף**, ועל כן איני נדרש להכריע בשאלה העקרונית האמורה.

11. המשיב הצביע על סיכונים העולים בשלב של איסוף המכלים הריקים. אכן, משיש ערך למכל משקה ריק וניתן לאסוף אותו גם על ידי מי שלא רכש אותו, נוצר מעין אמצעי תשלום חדש בכלא, שניתן להשיג אותו בדרך של איסוף, לצבור אותו מחוץ לחשבונות הקנטינה, להעבירו בין אסירים ולסחור בו. עניין זה - בוודאי בתנאים המיוחדים לכלא - עלול להוליד שורה של קשיים ביחסים בין האסירים, בדרכי האיסוף ובהגנה על "הקניין" האמור.

12. החוק לא הבחין בין בתי עסק שונים, ולא קבע הסדר מיוחד למרכזי המכר בשב"ס בכלל הקשור לחובה לקבל מכלי משקה ריקים ולשלם את דמי הפקדון בעדם. אולם בכלל הקשור לאיסוף המכלים בידי הצרכן - החוק לא קבע דבר.

סעיף 76 לפקודת בתי הסוהר, התשל"ב-1971 קובע, כי **"שירות בתי הסוהר יעסוק בניהול בתי הסוהר, בהבטחת אסירים ובכלל הכרוך בכך"**. כך, אחראי המשיב על בטחון המשמורת והאסירים, ועל השלום והסדר בבתי הסוהר.

בהקשר זה הסדרת איסוף בקבוקים ריקים בידי אסירים היא חלק מניהולם של בתי הסוהר. משמצא המשיב, שאיסוף הבקבוקים עלול לעורר קשיים במישור השלום, הסדר והבטחון בבית הסוהר, היה בסמכותו לקבוע הוראות הקשורות לכך, ובכלל זה הוראה המונעת איסוף מידי אסירים אחרים. כך, ההסדר שנקבע בהוראת השעה ממרץ 2023 בכלל הקשור לאופן איסוף הבקבוקים מצוי בגדר סמכותו של המשיב, ונעשה לאחר עבודת מטה וניתוח ענייני של הקשיים המתעוררים.

13. מנגד, לא נסתרה טענת העותר, שאיסוף 1,800 הבקבוקים נעשה כשנה לפני הוראת השעה לעיל, בעת שלא הייתה כל מגבלה על איסוף מכלי משקה ריקים בידי אסירים, ואף לא באשר לקבלת דמי הפקדון בעדם. כך לא נסתרה גם הטענה, שהאיסוף נעשה בעידוד גורמי החינוך, ובידיעת הרב ומפקד האגף.

14. על כן, בכלל הקשור ל-1,800 הבקבוקים שאסף העותר, ההחלטה שלא להתיר את קבלתם במרכז המכר ושלא להתיר את תשלום דמי הפקדון בעדם, אינה יכולה לעמוד. משהאיסוף נעשה ברשות וכדין, ולאור החובה הקוגנטית הקבועה בחוק לשלם בעדם, ומשלא נסתרה הטענה אשר לערכם, יאפשר המשיב לעותר להחזיר את הבקבוקים ולקבל את תמורתם בסך ₪ 540 ממרכז המכר.

15. העותר הצהיר, שהחזר מיועד לרווחת האסירים. לא מצאתי לתת הוראות בעניין זה. הכספים יוחזרו בדרך של זיכוי בחשבון העותר, וחזקה עליו, שיפעל לפי התחייבותו.

16. החל מיום 5.3.2023 ואילך, חלה הוראת השעה האמורה, המתירה לכל אסיר לאסוף את מכלי המשקה שהוא רכש בעצמו ומנגד אוסרת איסוף מאסירים אחרים.

17. משהסעד האופרטיבי המבוקש בעתירה התקבל, תושב האגרה לעותר לפי התקנות.

ניתן היום, י"ג תמוז תשפ"ג, 02 יולי 2023, בהעדר הצדדים.